

STORTINGET

Innst. 65 L

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Prop. 3 L (2022–2023)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS i forbindelse med hovedoppgjøret i 2022

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

I proposisjonen fremmes forslag om at arbeidstvistene i forbindelse med hovedoppgjøret 2022 mellom hhv. Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag på arbeidstakersiden og KS på arbeidsgiversiden skal avgjøres av Rikslønnsnemnda. Det fremmes samtidig forslag om at det blir forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans for å løse tvistene.

1.2 Forhandlinger og mekling

Tvistene oppsto i forbindelse med hovedoppgjøret i kommunene i 2022. Partene på arbeidstakersiden er Unio, Akademikerne, LO kommune og YS kommune, alle med tilsluttede forbund og foreninger.

Etter brudd i forhandlingene varslet arbeidstakerorganisasjonene plassoppsigelser med virkning fra 3. mai 2022. Unios varsel omfattet ca. 133 000 medlemmer, Akademikerens varsel omfattet 26 426 medlemmer og LO kommunes varsel omfattet 193 248 medlemmer.

Riksmekleren nedla forbud mot arbeidsstans 29. april 2022 og innkalte partene til mekling. Det ble gjennomført mekling 2., 21., 22., 23. og 24. mai 2022.

Under meklingen nådde de øvrige partene i kommuneoppgjøret frem til en løsning i samsvar med meklerens forslag. Både partene på arbeidstakersiden og KS anbefalte forslaget.

Forhandlingsløsningen ble sendt til uravstemning med frist 22. juni 2022 klokken 12.00. Forhandlingsløsningen ble nedstemt av Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag.

1.3 Utvikling og omfang av konflikten

Utdanningsforbundet iverksatte den varslede streiken 20. juni 2022 med uttak av 45 medlemmer.

Skolenes landsforbund iverksatte den varslede streiken 8. juni 2022 med uttak av 3 medlemmer.

Norsk Lektorlag iverksatte den varslede streiken 8. juni 2022, men tok på dette tidspunktet ikke ut noen medlemmer i streik.

Streiken ble så trappet opp ved flere anledninger.

Per 27. september 2022 berørte streikene skoler i 18 kommuner og 10 fylkeskommuner. Totalt var 8 538 medlemmer tatt ut i streik på dette tidspunktet. Dette omfattet 8 343 medlemmer fra Utdanningsforbundet, 108 medlemmer fra Skolenes landsforbund og 87 medlemmer fra Norsk Lektorlag.

1.4 Virkninger av konflikten

Departementet har hatt løpende kontakt med Kunnskapsdepartementet, samt vært i kontakt med Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet. Via fagdepartementene har departe-

mentet mottatt rapporter om konsekvensene av streikene fra Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet.

Det vises til proposisjonens kapittel 4, der det detaljert redegjøres for departementets kontakt med Kunnskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, samt rapporteringene og de vurderinger som er foretatt.

På grunnlag av mottatte rapporteringer fra Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet innkalte statsråden partene til møte tirsdag 27. september 2022 klokken 19.00. Partene bekreftet at de ikke så noen mulighet for å komme til enighet i tvistene mellom dem. Statsråden informerte da partene om at regjeringen ville gripe inn med tvungen lønnsnemnd. På anmodning fra statsråden sa arbeidstakerne seg villig til å gjenoppta arbeidet slik at streikene ble avsluttet.

1.5 Departementets vurderinger

Situasjonen ble vurdert slik, med grunnlag i Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementets vurderinger og den fastlåste situasjonen, at hensynet til alvorlige samfunnsmessige konsekvenser taler for at arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS løses uten ytterligere arbeidskamp.

Beslutningen baserer seg på en samlet vurdering av streikenes alvorlige konsekvenser for barn og unges opplæringstilbud, psykososiale miljø og psykiske helse.

Rundt 72 000 elever var berørt av streikene per 27. september 2022. Ved varslet opptrapping ville antallet berørte elever økt ytterligere.

Per 27. september 2022 fremstod situasjonen som uoversiktlig. Departementet hadde mottatt en rekke alvorlige bekymringsmeldinger. Konsekvensene ble stadig mer alvorlige jo lenger streikene varte. I lys av dette, og at situasjonen mellom partene synes å være fullstendig fastlåst, vurderte departementet at streikene medførte samfunnsmessige konsekvenser av en så alvorlig karakter at det ville være uforvarlig å ikke gripe inn i konfliktene.

1.6 Konklusjon

Det overlates til Rikslønnsnemnda å avgjøre tvistene.

Norge har ratifisert flere ILO-konvensjoner som verner organisasjonsfriheten og streikeretten (konvensjon nr. 87, 98 og 154). Slik konvensjonene har vært tolket av ILOs organer, stilles det strenge krav for inngrep i streikeretten, men det åpnes likevel for inngrep dersom en streik setter liv, helse eller personlig sikkerhet for hele eller store deler av befolkningen i fare. Sosialpakten under Europarådet har i artikkel 6 nr. 4 en tilsvarende bestemmelse som verner streikeretten. Artikkel 6 må

imidlertid ses i sammenheng med artikkel G, som åpner for at det ved lov kan foretas begrensninger i streikeretten som er nødvendige i et demokratisk samfunn til vern av andre menneskers frihet og rettigheter, eller til vern av offentlige interesser, den nasjonale sikkerhet og moral i samfunnet.

Et vedtak om tvungen lønnsnemnd i de omhandlede arbeidstvistene er innenfor rammen av de konvensjoner Norge har ratifisert.

2. Komiteens behandling

Som ledd i komiteens behandling av lovproposisjonen ble det åpnet for å sende inn skriftlig innspill.

Følgende leverte skriftlige innspill:

- Utdanningsforbundet.
- Norsk Lektorlag.
- Skolenes landsforbund.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Tuva Moflag, Runar Sjøstad, Torbjørn Vereide og Agnes Nærland Viljugrein, fra Høyre, Henrik Asheim, Anna Molberg og Aleksander Stokkebø, fra Senterpartiet, Eivind Drivenes og Sigrid Simensen Ilsøy, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Kirsti Bergstø, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til Prop. 3 L (2022–2023) Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS i forbindelse med hovedoppgjøret i 2022. Komiteen viser til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger frem forslag om at arbeidstvistene i forbindelse med hovedoppgjøret 2022 mellom hhv. Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag på arbeidstakersiden og KS på arbeidsgiversiden skal avgjøres av Rikslønnsnemnda. Det blir samtidig lagt frem forslag om at det blir forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans for å løse tvistene. Komiteen viser til at tvistene har oppstått i forbindelse med hovedoppgjøret i kommunene i 2022, og etter brudd i forhandlingene varslet arbeidstakerorganisasjonene plassoppsigelser med virkning fra 3. mai 2022. Komiteen viser til at Riksmekleren nedla forbud mot arbeidsstans 29. april og innkalte partene til mekling. Forhandlingsløsningen ble sendt til uravstemning med frist 22. juni klokken 12.00, og denne ble nedstemt av Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk lektorlag. Komiteen viser til at per

27. september hadde departementet mottatt en rekke bekymringsmeldinger som både var generelle og som gjaldt enkeltelever. Bekymringsmeldingene var knyttet til elevers helse på grunn av tap av rutiner og normalitet. Via Helse- og omsorgsdepartementet ble det også rapportert om økt pågang på ulike helsetilbud for barn og ungdom. Komiteen viser til at i lys av dette og at situasjonen mellom partene syntes å være helt fastlåst, vurderte departementet at streikene medførte samfunnsmessige konsekvenser av en så alvorlig karakter at det ville være uforsvarlig å ikke gripe inn i konfliktene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er uenig i departementets vurderinger i Prop. 3. L (2022–2023) om at hensynet til alvorlige samfunnsmessige konsekvenser taler for at arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS løses uten ytterligere arbeidskamp. Dette medlem viser til skriftlig innspill fra Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag hvor samtlige uttrykker at begrunnelsen om tvungen lønnsnemnd er mangelfull, tynn og dårlig begrunnet. Samtlige mener også at å gripe inn i streiken er i strid med lærernes streikerett. Dette medlem merker seg at covid-19-pandemien ble brukt som begrunnelse for at elevene var i en særlig sårbar situasjon, og at regjeringen derfor vurderte at de måtte stanse streiken. Dette medlem mener streikeretten må hegnes om og styrkes, men at det finnes flere eksempler på at streiker blir stanset ved bruk av tvungen lønnsnemnd på tynt grunnlag. Dette medlem påpeker at Norge ved flere anledninger har blitt kritisert for å ha benyttet seg av brede og lite restriktive kriterier for å iverksette tvungen lønnsnemnd, særlig av ILOs organisasjonsfrihetskomité. På denne bakgrunn slutter dette medlem seg ikke til forslag om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS i forbindelse med hovedoppgjøret i 2022.

Komiteens medlem fra Rødt frykter at regjeringens begrunnelse for å stoppe lærerstreiken kan få store konsekvenser, ikke bare for lærere, men for flere store yrkesgrupper. I begrunnelsen beskriver regjeringen konsekvenser av streiken som man åpenbart kan forvente av en streik blant lærere, altså «konsekvenser for barn og unges opplæringstilbud, psykososiale miljø og psykiske helse». Regjeringen vektlegger elever med særlige behov, men kan ikke si hvor store konsekvensene for disse elevene faktisk var:

«skolene ga uttrykk for at de strevde med å kartlegge elever som potensielt kunne ha særlige behov».

Dette medlem viser til at departementet skriver at vedtaket om å stanse streiken ikke er ulovlig. Men ILO-konvensjonen som departementet siterer, krever at streiken:

«setter liv, helse eller personlig sikkerhet for hele eller store deler av befolkningen i fare».

Dette medlem er veldig usikker på om 72 000 elever kan defineres som «hele eller store deler av befolkningen.»

Dette medlem mener begrunnelsen fra regjeringen er diffus og for dårlig dokumentert, og frykter at dersom denne proposisjonen blir vedtatt, så kan en hvilken som helst lærerstreik, og andre streiker som bare varer lenge nok, avsluttes med tvungen lønnsnemnd. Dette medlem viser til at LO-forbundet Skolenes landsforbund, Utdanningsforbundet og Norsk Lektorlag mener grunnlaget for å stoppe streiken var for tynt, og ber Stortinget om å stemme mot proposisjonen. Dette medlem stiller seg bak fagforeningenes vurdering.

Dette medlem viser til Innst. 27 S (2022–2023), jf. Representantforslag 144 S (2022–2023) om å sikre reell streikerett. Dette er et representantforslag fra Rødt som nylig var til behandling i komiteen. Rødt foreslo at regjeringen, i samarbeid med partene, skulle gjennomgå bruken av tvungen lønnsnemnd. Bakgrunnen for forslaget er at det finnes en rekke ferske eksempler på streiker som, ifølge fagforeninger og tillitsvalgte, blir stanset ved bruk av tvungen lønnsnemnd på tynt eller uriktig grunnlag. Blant annet denne streiken. Ingen av de andre partiene støttet forslaget fra Rødt. Dette medlem er bekymret for at store yrkesgrupper opplever at deres streikerett er truet og svekket, og at dette kan bidra til å svekke tilliten til frontfagsmodellen. Dette medlem mener at en gjennomgang av tvungen lønnsnemndsystemet kunne gitt disse yrkesgruppene en viktig mulighet til å gi innspill til hvordan streikeretten deres kan styrkes.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om lønnsnemndbehandling av arbeidstvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag og KS i forbindelse med hovedoppgjøret i

2022

§ 1

Tvistene mellom Utdanningsforbundet, Skolenes landsforbund og Norsk Lektorlag på arbeidstakersiden og KS på arbeidsgiversiden i forbindelse med hovedoppgjøret i 2022 (Kommuneoppgjøret) skal avgjøres av Rikslønnsnemnda.

§ 2

Det er forbudt å iverksette eller opprettholde arbeidsstans, jf. lov 27. januar 2012 nr. 9 om arbeidstvister § 1 bokstav f og g, for å løse tvistene.

Reglene i lov 27. januar 2012 nr. 10 om lønnsnemnd i arbeidstvister får tilsvarende anvendelse.

§ 3

Loven trer i kraft straks. Loven opphører å gjelde når Rikslønnsnemnda har avsagt kjennelse i tvistene.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 22. november 2022

Kirsti Bergstø

leder

Anna Molberg

ordfører